

nr. 4 AUGUST 2018 84. ÅRGANG

ORGANIST

bladet

Orgeltranskriptioner – kunsten i håndværket

– Hvad skal man forholde sig til ved transkriptioner?

Udviklingen i salmetempoet

– Findes der tempi, som er mere folkelige end andre?

Dansk Organist og Kantor Samfund DOKS

Vesterbrogade 57, 1. th. - DK-1620 København V
Tlf. 33 79 16 85 (tr. 10-13)
doks@doks.dk - www.doks.dk
Sekretariatsleder: **Bjørn Arberg**
Mobil 21 47 04 30 (træffes ikke fredag)
Sekretær: **Lene Arberg**

Bestyrelse DOKS

Karin Schmidt Andersen formand
Hendriksholm Kirke
Vesterbrogade 57, 1. th. DK-1620 København V
ksa@doks.dk
Tlf. 21 28 00 72

Poul Skjølstrup Larsen næstformand
Løgumkloster Kirke
skjoelstrup@doks.dk
Tlf. 40 68 21 44

Philip Schmidt-Madsen kasserer
Sct. Matthæus Kirke
phsc@vesterbrosogn.dk
Tlf. 30 33 89 70

Bente Hogrefe Nielsen
Sjællands Kirkemusikskole
bente.hogrefe@mail.dk
Tlf. 29 67 13 01 - 46 96 46 92

Klaus Viggo Jensen
Ringkøbing Kirke
kuj@youmail.dk
Tlf. 48 41 46 71 - 20 32 43 40

Peter Bjerregaard Mortensen
Godthåbskirken
pbm@godthaabskirken.dk
Tlf. 26 36 87 61

Christina Beltoft Mortensen
Nørre Tranders Kirke
beltoftchristina@gmail.com
Tlf. 98 14 91 73 - 61 71 91 73

Akademikernes A-kasse

Vester Farimagsgade 13 - 1606 København V
Tlf. 33 95 03 95 - www.aka.dk

Organistbladet DOKS

Mikael Garnæs ansvarshavende redaktør
Tysk-fransk reformert Kirke
organistbladet@doks.dk - Tlf. 41 26 63 31
Abonnement: årligt kr. 600
Annoncer sendes til annoncer@doks.dk
Annoncepriser: Kontakt redaktør eller www.doks.dk
Deadline for redaktionelt stof til næste nummer: 1. september
Deadline for annonce-materiale: 1. september
Grafisk arbejde: spotON og RIISgraphics
Tryk: Litotryk A/S
Forside: Ilya Repin 1881, Tretyakov Gallery - Grafik: Helle Riis

INTROITUS Af Mikael Garnæs

Om transskriptioner og salmetempi

Den russiske 1800-tals komponist Modest Mussorgsky med det tjavsede skæg og hærgede ansigt er på forsiden af dette nummer af Organistbladet. Han har ganske vist hverken skrevet orgel- eller anden kirkemusik, men jo, man kan godt spille hans musik på orgel. Der findes jo en lang tradition for at transskribere klaver-, vokal- og orkestermusik til orglet, tænk bare på klassikere som Bachs *Jesus bleibet meine Freude*, Mendelssohns *Bryllupsmarch* eller Wagners *Brudekor*. Erik Kolind har arbejdet med orgeltransskriptioner siden sin studietid og har blandt andet arrangeret og indspillet en orgeludgave af Mussorgskys *A Night on a Bare Mountain*, som kan findes på YouTube. I en artikel i dette nummer fortæller han om teknikken bag transskribering for orgel og giver et indblik i, hvad man må forholde sig til, hvis omarbejdelsen fra orkesterstykke til orgelværk skal lykkes på kunstnerisk tilfredsstillende vis.

Fra 1. august kan man læse Ulrik Spang-Hanssens artikel *Salmetempo i Danmark fra Ruder Konge til i dag* på DOKS' hjemmeside. I denne artikel dokumenteres det på grundlag af skriftlige kilder med metronomangivelser, senere fra grammofoonplader og andre optagelser, at salmetempoet i løbet af det 20. og 21. århundrede er steget til omtrent det femdobbelte. Ulrik Spang-Hanssen gør sig tanker om, at den såkaldt geometriske rytmeopfattelse, hvor alle slagene er nogenlunde lige lange, højst tænkeligt ikke været har gældende i det 19. århundrede og muligvis heller ikke før den tid. Det kan anbefales at læse denne artikel i sin helhed på nettet; som appetitvækker bringer vi et resumé i det fysiske blad.

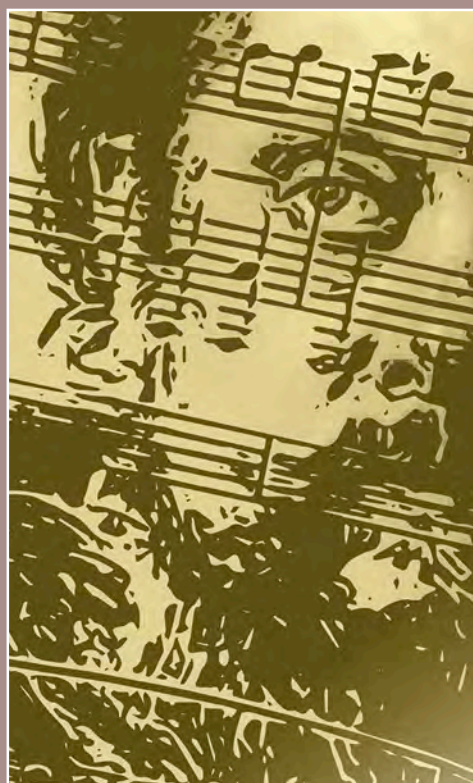
Til efteråret begynder et nyt studieår. I "Nyt fra konservatorierne" kan man møde tre organister, der begynder det kirkemusikalske studium på landets konservatorier, høre om deres vej til orglet og deres forventninger til uddannelsen. Flere af dem har en baggrund i miljøer, hvor der foregår et målrettet kirkemusikalsk talentarbejde. Og det er jo dejligt at se, hvordan en styrket kirkemusikalsk fødekæde bærer frugt også på højeste uddannelsesniveau. Det betaler sig, både på den korte og den lange bane, at give unge korsangere eller nysgerrige pianister muligheder for stiftet bekendtskab til orgelspillet og, hvem ved, måske tænde en passion.

Længere fremme i karrieren gælder det om at vedligeholde passionen, også i hverdagens omskiftelser. I inspirationshistorien *DOKS'en ud af boksen* fortæller Rikke Kursch om, hvordan hun håndterede sit stillingskift fra Vor Frue Kirke i Aalborg til Skagen Kirke, fra en stor til en mindre by og mellem to kirker med vidt forskellig profil. Hun beretter, at hun gav sig god tid til at lære det nye steds traditioner og muligheder at kende. Der gik et stykke tid med at stikke fingeren i jorden, og i dag betegner hun skiftet som lykkeligt.

IND- HOLD

6-10

ORGELTRANSSKRIFTIONER
- KUNSTEN I HÅNDVÆRKET

20

MUSIK TIL GUDSTJENESTEN

13. SØNDAG
EFTER TRINITATIS

23

KALENDER

24

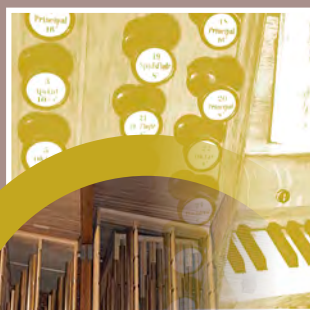
DOKS'EN UD AF
BOKSEN

RIKKE KURSCH

16-17

REGISTERTAVLEN

4

FORMANDEN
HAR ORDET

LITURGISK FORNYELSE
OG SKÆRPELSE AF
TRADITIONER

11

KLUMME

"ERFARINGER
FRA ET
LITURGISK
FORSØGSOGN"

12-13

NYT FRA KONSERVATORIERNE
VI STARTER PÅ
KONSERVATORIET
TIL EFTERÅRET

14-15

OM UDVIKLINGEN
I SALMETEMPOET

18-19

NYE PUBLIKATIONER

FORMANDEN HAR ORDET Af Karin Schmidt Andersen, formand for DOKS

Rapporten fastslår, at der er sket et skred i opfattelsen af gudstjenesten, fra den traditionelt lutherske, at ordet er det altafgørende og prædikenen det centrale, til en opfattelse af at gudstjenesten også sanses i musikken, stilheden, rummet og gennem de mennesker der er en del af oplevelsen.

Liturgisk fornyelse og skærpelse af traditioner

Sommermånederne byder for mange af os på en pause fra hverdagen. I nogle uger går hele samfundet ned i gear og hverdagens faste former sættes ud af kraft. Vi rejser på ferie og mærker, at når vi flytter os geografisk sker der også noget mentalt. Mødet med det fremmede og uvante sætter det hjemlige i perspektiv og kan sætte nye tanker i gang og give inspiration, samt skærpe vores blik for de værdier og traditioner, vi selv står på. Ferie kan være som en feriat i musikken, hvor tiden bliver sat i stå. Når pulsen efter ferien slår igen, kan det velkendte tema udvikle sig i en ny retning, eller måske var feriaten den nødvendige vejtrækning der skulle til, for at det igangværende kan fortsætte.

Kirkebygninger hører til blandt de mest besøgte turistattraktioner, og noget af det der står tydeligst i mine ferieminder, er oplevelser jeg har haft i kirkerum. Et besøg i en dansk landsbykirke, et lille fjerntliggende kapel eller en historisk katedral enten fordi vejen tilfældigt faldt forbi eller fordi jeg opsøgte kirken i anledning af en koncert eller gudstjeneste. Nogle af de oplevelser har haft afgørende indflydelse på mine holdninger til organistfaget. En frikirkelig gudstjeneste i Budapest, hvor jeg ikke forstod et ord, en højmesse i Havets Katedral i Barcelona uden organist og kor, en musikandagt på strøget i København, en orgelkoncert i Warszawa, en nedlagt klosterkirke i Prag, med et særligt lysindfald, har alle været oplevelser, der satte gang i mine refleksioner over hvad en gudstjeneste er og hvad der er liturgiens styrke. Mødet med en anden gudstjenesteform og en anden salmesangstradition i det fremmede har for mig

været lærerigt og afklarende i forhold til hvad jeg mener om forholdene i den danske folkekirke.

Dette er jeg blevet mindet om ved læsning af rapporten Folkekirken liturgi mellem frihed og fasthed, der kom først på sommeren, lige inden ferietiden indtrådte.

I 2016 nedsatte biskopperne tre fagudvalg, der fik til opdrag at udfærdige oplæg, der kan danne grundlag for en debat om Folkekirken liturgi. Gruppen der har arbejdet med begrebet autorisation har nu offentliggjort sit oplæg. Senere vil grupperne der beskæftiger sig med gudstjeneste og sakramenterne aflevere deres arbejde.

Der gøres i rapporten rede for de nuværende regler omkring ritualernes og salmebogens autorisation. Formelt skal brug af andre tekster end de autoriserede godkendes af biskoppen og ændringer i liturgi og indførelse af salmebogstillæg kan kun ske med menighedsrådets accept.

I praksis har der dog bredt sig en løsere omgang med det autoriserede, i samklang med en øget demokratisering i kirke og samfund generelt, og det aktualisere behovet for at drøfte graden af frihed i forhold til det gejstlige tilsyn. Hvordan understøttes en liturgisk fornyelse samtidig med at bevidstheden om gudstjenestens traditionen skærpes? Det er udfordringen og det, der skal debatteres. Kan man forestille sig frihed inden for visse rammer, og i så fald hvor vide eller snævre skal rammerne være.

Med rapporten følger materiale til brug for den lokale samtale og når de sidste to rapporter kommer har biskopperne lagt op til en bred debat om folkekirken liturgi. For DOKS' medlemmer er musikken vores sprog, men vi må også bidrage med ord i denne debat. Vi har nemlig erfaring, viden og holdninger, der er afgørende vigtige i en kvalificeret dialog om liturgi, og vi kan her komme i samtale med menighed, menighedsråd og præster om det, der er vores fælles anliggende. Som eksempel kan nævnes at mange DOKS organister efterlyser en debat om den stigende, og nogle vil mene stigende ureflekterede, brug af salmer uden for den autoriserede salmebog. Et fænomen der ikke kun breder sig ved gudstjenester og kirkelige handlinger men også i højmessene. Selv om indførelsen af et salmebogstillæg er sket efter alle gældende regler fordrer det stadig at salmevalget forholder sig til liturgi, teologisk vægtning, musikalsk udtryk, digterisk kvalitet og stilistisk bredde. I spændingsfeltet mellem faste rammer og frihed er det nødvendigt at tage stilling og at vælge til og fra efter visse kriterier.

Noget af det der særligt har vakt mine ferieminder til live, er rapportens spørgsmål til gudstjenestens genkendelighed, og mon ikke denne sommer vil bidrage med nye erfaringer til afdækning af det emne. Når jeg rejser på ferie og bliver rykket ud af mine velkendte riller håber jeg at få ny inspiration til at tænke over, hvad der befinder sig mellem de to poler fasthed og frihed. Måske kommer jeg tilbage efter at have trukket vejret nogle uger og fortsætter hvor jeg slap, måske vender jeg tilbage med nyt syn på det velkendte og lyst til forandring.

God sommer

Smukke toner fra Mattsson & McGehee

Vi forhandler instrumenter af høj kvalitet til den rigtige pris.
Kom ind og prøv et Fazioli, Yamaha eller Wilh. Steinberg.

Piano Værkstedet
MATTSSON & McGEHEE

Rosenørns Alle 18 • 1634 København V • Telefon: 33 32 87 20
Åbningstider: Mandag til fredag: 10:00 - 17:30 • Lørdag: 10:00 - 14:00

Orgeltransskriptioner - kunsten i håndværket

Af Erik Kolind, organist i St. Magleby Kirke

Orgelfotos: Helle Riis Jensen

“Undskyld Hr., men hvordan bærer De Dem egentlig ad?” Historien lyder, at den navnkundige organist ved én af Tysklands store katedraler blev spurgt til, hvordan han formåede at opretholde så enormt et repertoire til kirkens omfattende årlige koncertserie - herunder ikke mindst den imponerende mængde af symfoniske orgeltransskriptioner fra Mozart til Mahler. “Nåh, det er skam meget enkelt”, svarede han høfligt og fandt en allerede udgivet klaverreduktion af en Beethoven-symfoni på en hylde, satte den på orglets nodepult, og så var han klar til at demonstrere sin “egen” transskription for den nysgerrige studerende ved at spille direkte fra klaverstemmen.

Organistens behov for at kunne favne et orgelrepertoire, der både tilgodeser den enorme bredde i musikhistorisk perspektiv og menighedens/kirkebrugernes lejlighedsvis ønsker til musik, der ikke originalt er skrevet for orgel, åbner op for anvendelsen af transskriptioner af musik til orgel fra andre instrumentbesætninger. Jeg vil i denne artikel med eksempler fra

”Man vil forventeligt få en udfordret karriere som kirkemusiker, hvis man ikke har de velkendte bryllupssatser af Mendelssohn og Wagner på sit standardrepertoire”

et par af mine egne transskriptioner give et lille indblik i, hvad man må forholde sig til, hvis omarbejdelsen fra orkesterstykke til orgelværk skal lykkes på kunstnerisk tilfredsstillende vis.

Min passion for transskriberingsarbejdet udsprang af min afsluttende refleksions-

opgave på kandidatstudiet på DKDM i 2009, hvor jeg arrangerede og indspillede en orgeludgave af Modest Mussorgskys *A Night on a Bare Mountain*. Værket lærte jeg egentlig først at kende som barn i klavertransskriptionen indspillet af den russiske supervirtuos Boris Berezovsky og siden i de to bedst kendte orkestreringer af Mussorgskys værk, Rimsky-Korsakovs og Stokovskys - førstnævnte lærte jeg bedst at kende, og denne forblev min referenceramme fremadrettet. Opgaven blev en kærtkommen mulighed for at kunne bruge tid på en transskription, som jeg længe havde haft i sinde at lave, og det blev hurtigt både et medrivende stykke arbejde at få så mange detaljer som muligt med i den endelige version for orgel og også min inspiration til at søge at udbrede flere orkesterværker for et nyt koncertpublikum.

Man kan hyppigt spore nedskrevne orgeltransskriptioner af orkesterværker gennem musikhistorien. Bachs Vivaldi-bearbejdelser er fremragende eksempler, og også Liszt, Widor og Vierne har i den romantiske tradition bidraget med omarbejdelser til anvendelse på de gradvist mere og mere orkestralt prægede orgler. I Joachim Walters afhandling “This heaving ocean of tones” beskriver han, hvordan transskriptionen som genre flere steder kunne være en integreret del af organistens vante repertoire - både enklere reduktioner og omfattende omarbejdelser af andres værker. Den tyske filosof Ferdinand Hand citeres for at sige, at klaverreduktioner tjener et godt formål ved at kunne gengive basale principper i et stykke musik på samme måde, som en skitse eller et kobberstik kan gengive et maleri, men klaverreduktionen kan aldrig tjene som et stykke kunst i sig selv. Denne anskuelse af reduktion for klaver/orgel

bør selvfølgelig ikke forklejning en organists fremførelse af f.eks. *Prins Jørgens March* eller Händels *A la hornpipe* til et bryllup, men blot henvise til, at videreformidlingen af orkesterrepertoire til et bredere publikum gennem et godt stykke musikalsk håndværk kan ske i mere eller mindre detaljeret grad.

I de tilfælde, hvor kirkens menighed/brugere - f.eks. til vielser og bisættelser - spørger organisten til råds, hvad musikvalget angår, vil man ofte se, at der vil blive spurgt til givne stykker musik, der ikke originalt er skrevet for orgel solo. Man vil forventeligt få en udfordret karriere som kirkemusiker, hvis man ikke har de velkendte bryllupssatser af Mendelssohn og Wagner på sit standardrepertoire, og klassikere som *Jesus bleibet meine Freude* og *Air* af J.S. Bach er sikre hits i kirkelig sammenhæng for dem, der har en vis relation til klassisk musik uden dog måske at være deciderede musikere selv. Man må i så fald være i besiddelse af netop den orgeludsættelse, man selv foretrækker at spille, og således viser den kunstneriske skabelsesproces i organistgerningen sig også hér som en række af aktive valg til musikkens bedste. I tilfælde, hvor en akkompagnementsfigur eksempelvis tager udgangspunkt i en basso continuo-lignende sats, vil det oftest alligevel være oplagt at fylde toner på dér, hvor det synes påkrævet af dynamiske eller klanglige grunde.

De orkestrale lag

Den amerikanske professor og komponist Samuel Adler opererer i sin grundbog *The Study of Orchestration* med betegnelserne forgrund, mellemgrund og baggrund, når han beskriver instrumenternes roller i instrumentationen. I kraftige passager, hvor hele orkestret spiller, vil

Figur 1

alle lag selvfølgelig smelte sammen til en vis grad, og på et orgel vil en tuttklang spillet på ét manual typisk let kunne gengive dette, uagtet at originalforlæggets messingsektion måske kun vil klinge tydeligt igennem i dele af den samlede orkesterklang fra top til bund. I tilfældet med Mendelssohns Bryllupsmarch fra *En skærsommernatsdrøm* egner hovedtemaet sig fortrinligt til at blive spillet på ét manual, idet der ikke er meget vundet rent musikalsk ved at fremhæve én gruppering i orkesteret frem for en anden, når der samtidigt er en vis forventning om "det store orgelbrus", når brudeparret går ud - alternativet skulle i så fald være en mere kammermusikalsk inspireret bearbejdning af værket. Derimod er der fin ræson i at fremhæve den smukke, lyriske melodi i F-dur-midterstykket på et særskilt manual, som man også normalt vil se foreslået i de forskellige transskriptioner af værket, som findes i diverse antologier med bryllupsmusik.

En samlet fornemmelse af helhed i orkestret vil kunne gengives fint på orglet, og kun i tilfælde, hvor der er en meget tydelig melodiføring "midt i orkesterklangen" (man kunne f.eks. forestille sig basunerens ikoniske indledning af tredje akt af Wagners "Valkyrien"), må man tænke sig om for at kunne bibeholde både kraftig

dynamik og tematisk tydelighed. På figur 1 ses en passage fra *Svanesøen*, akt 1, scene 2, hvor strygernes lange ottendedelsløb skal kunne spille op til messinggruppens rytmisk fremtrædende modtema. Hvis strygernes lå øverst hele vejen igennem, kunne en relativt enkel løsning selvfølgelig være at spille det hele på ét manual, og man kunne endda drage fordel af, at orglets rørstemmer (illuderende messinggruppen) typisk bliver svagere mod toppen, så man kunne få en hörbar klanglig forskel i de orkestrale lag. Udfordringen bliver dog, at strygernes motiv bevæger sig hele vejen ned over flere oktaver og nærmer sig messingblæsernes akkorder, og man er for tydelighedens skyld derfor tvunget til at adskille på to manualer med eksempelvis rørstemmer (8', 4') fra svelleværket i venstre hånd og hovedværkstutti med mixtur i højre hånd.

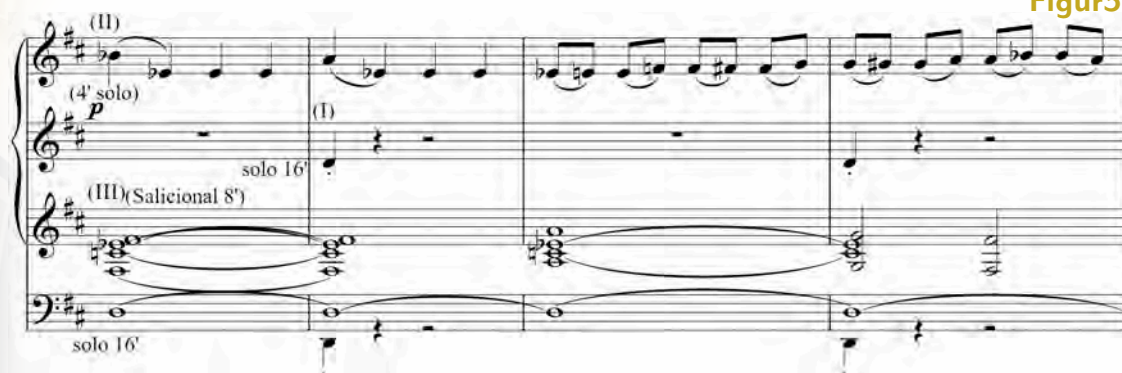
Først, når dynamikken (og tempoet) skrues ned, kan man til fulde udnytte orglets mange klanglige variationsmuligheder. De følgende to eksempler, begge fra Mussorgskys *A Night on a Bare Mountain*, viser, hvordan flere orkestrale lag på én gang kan indskrives i transskriptionen ved at gøre brug af tre forskellige manualer og orgelregistrenes individuelle tonehøjder i kombination.

Figur2

Figur3

I den langsomme passage i fis-mol midtvejs i værket (**figur 2**) har flere instrumentgrupper helt individuelle roller at varetage. Førsteviolinernes vippefigur må veksle mellem højre og venstre hånd, idet samspillet mellem 2. fagots/1. horns kromatiske linjeføring og de lyse træblæseres ottendedelsløb nødvendigvis også må varetages af to forskellige hænder. Førsteviolinernes overbinding hen over taktstregen må udelades, men det høres ikke i sammenhængen, hvor der sker rigeligt i de andre lag, og efterklngen i en kirke/koncertsal vil også være en hjælpende faktor. Pizzicato-tonerne i cello og kontrabas ligger fortrinligt til venstre fod, og højre fod kan overraskende nemt varetage både orgelpunktet cis' (med tåen) og 1. fagots nedadgående figur h-a (med hælen) - en heldigt opstået mulighed i tonearten fis-mol, men spilleteknik stort set umuligt i både f-mol og g-mol. Løsningen bliver uanset hvad et kompromis, hvad klngen angår, idet registrering med både 16' og 8' er tilrådeligt i venstre

fod, men ikke i højre. Ikke desto mindre generer en blød Subbas 16' ikke fagottens linje og giver en god bredde nedadtil i klangbilledet.

Hen mod slutningen falder *A Night on a Bare Mountain* til ro i, hvad der forventeligt er Mussorgskys beskrivelse af heksesabbattens afslutning ved solopgang - heraf også rørklokkens slag i orkestret kort forinden. Orkestreringen er relativt enkel; det smægtende afslutningstema spilles på skift af violinerne og klarinet/fløjte, mens træblæsere akkompagnerer med lange flydetoner, og kontrabasserne fylder i med enkelte pizzicatoer i oktavfordobling. Som sådan lige til at gå til, hvad rollefordelingen (manualfordelingen?) i orgeltransskriptionen angår, men problemet opstår med celloernes lange orgelpunkt på tonen D. Udelades den, vil akkompagnementet rent funktionstonalet skifte afgørende karakter, og den fantastiske effekt af et smukt, lyrisk tema lagt oven på et orgelpunkt vil forsvinde.

Figur4

Figur5

Jeg brugte lang tid på at eksperimentere klangligt med netop denne passage og endte med en løsning (figur 3), hvor tonen spilles på d på solo Subbas 16', og pizzicatoerne i kontrabasserne spilles af både venstre fod på D og en "løs" tone i højre tommelfinger (fordobling af celloernes tone), som i det langsomme tempo kan frigøres fra temaet på andet manual og spilles på eksempelvis en Bordun 16' på hovedværket. Temaet på 2. manual må således spilles på basis af 4', så man kan nå ned med tommelfingeren på 1. manual. På alle måder en besværlig løsning - indrømmet! - men samtidig klangligt tilfredsstillende og ikke mindst spilbart i det langsomme tempo.

Kreative og virtuose løsninger - hvor går grænsen?

Der er selvfølgelig grænser for, hvor langt ens fantasi kan række i arbejdet med en transskription. En lang tirade af sekstendedele i parallelle tertser er en grum udfordring, hvis der derudover er

flere øvrige orkestrale lag at have med i det samlede klangbillede, og man må altid gøre sig umage med at vurdere, hvor stor betydning en musikalsk figur har i det samlede hele, eller om man eventuelt kan nøjes med at reducere. På figur 4 slipper man heldigt afsted med de parallelle decimer i Tjajkovskijs *Svanesøen*, akt 1, scene 1, idet resten af orkestret holder pause i disse takter. Decimerne kan udføres med to hænder på den kraftige tutti-registrering, og selvom originalen kun foreskriver strygere på dette sted, er der fortsat en tydelig klanglig forskel fra de massive tutti-akkorder, og den dynamiske variation er således bibeholdt. På figur 5 fra samme sats stilles der til gengæld væsentligt større tekniske krav. Nok har det akkompagnerende lag i orkestret

"Man må altid gøre sig umage med at vurdere, hvor stor betydning en musikalsk figur har i det samlede hele, eller om man eventuelt kan nøjes med at reducere"

Vor Frue Kirkes orgel brugte Erik Kolind blandt andet til at optage en youtubevideo med en indspilning af *A Night on a Bare Mountain*.

16' 8'

Figur6

(venstre hånd på særskilt manual) pause under de parallelle tertser, men de hurtige manuallskift og kravene til en elegant fingersætning er uundgåelige for at kunne bibeholde den sprudlende karakter i den dynamisk svage midterdel af satsen.

under allerede i takt 1, når den musikalske effekt ved at have den korrekte notation i alle stemmer i akkorden ikke er større end som så. Løsningen bliver dermed en simplificering, og resultatet fungerer stadig glimrende.

En transskription vil oftest være et særdeles kærkomment indslag i et samlet koncertprogram, hvor organisten får mulighed for at vise stor musikalsk personlighed, men man bør altid overveje, hvor meget ekstra arbejde (både med hensyn til transskriptionsarbejde og ikke mindst indstudering) man vil lægge i en given musikalsk løsning, der ikke nødvendigvis høres specielt tydeligt. På **figur 6** indledes Carl Niensens ouverture til Maskarade på festligste vis i takt 1-2 med en sekstendedelsoptakt, der er relativt enkel at udføre akkordisk i venstre hånd, men til gengæld unødigt svær at spille i pedalet, hvor pauke og kontrabasser i originalforlægget nødvendiggør en dybere klang i akkorden end, hvad venstre hånd alene kan spille. Decideret umulige er sekstendedelene ikke - tonerne a-a-h kan som sådan godt udføres med henholdsvis højre, venstre og højre fod - men optaktsforneemmelsen bliver i forvejen svær at opnå på egal vis på grund af orglets statiske dynamik, og det virker umiddelbart som et overflodigt pres at sætte organisten

Arbejdet med at transskribere til orgel kan ses som en velsignelse eller en forbandelse, alt efter hvilke omstændigheder man arbejder under. Hvor meget tid har man til at fordybe sig? I hvilken sammenhæng skal musikken bruges - hvor inspireret er man overhovedet til at forløse musikken? Og er man i arbejdet bundet af fremførelse på et givet orgel med dertil hørende muligheder og/eller begrænsninger?

Ovenstående betragtninger og eksempler er naturligvis toppen af et isbjerg, der kan antage den størrelse og form, man selv har lyst til, men det er uanset hvad en håndværksmæssig disciplin, som enhver organist bør kunne forholde sig til og også forhåbentligt få glæde af. Alt efter ens eget temperament er der helt sikkert spændende kunstneriske udfordringer forbundet hermed og i sidste ende en lejlighedsvis mulighed for afveksling fra det gængse orgelrepertoire.

Litteratur:

Walter, Joachim. (2000). "This heaving ocean of tones. Nineteenth-Century Organ Registration Practice at St Marien, Lübeck". Göteborg University.
 Adler, Samuel. (2002). "The Study of Orchestration" (3. udg.). New York. W.W. Norton.

Der henvises desuden selvfølgelig til de respektive transskriptioners originalforlæg/orkesterpartiturer. De i artiklen omtalte transskriptioner af Tjajkovskij og Mussorgsky foreligger i indspilning på YouTube, mens Ouverturen til Maskarade fortsat er under udarbejdelse.

midt mellem ende af Frederiksberg
deherberg, og millionærvillaer og ma
Metroen glid helt ny bydel, hv
igennem. En e og futuristi
turligt af ghed, der hel
kirke for spørgsmål om, hvem
i folks an vi placerer o
er dag?

KLUMME Af Af Lars N. Sardemann, organist i Lindevang Kirke

Mellem frihed og fasthed...

- erfaringer fra det "liturgiske forsøgsogn" Lindevang, hvor klummeskribenten har været 1. organist siden 2010

Min folkekirkelige hverdag udfolder sig i den vestlige ende af Frederiksberg, midt mellem millionærvillaer og mandeherberg, og en helt ny bydel, hvor Metroen glider stille og futuristisk igennem. En mangfoldighed, der helt naturligt afføder spørgsmål om, hvem vi er kirke for, og hvordan vi placerer os ind i folks liv og hverdag?

Der er gennem årene opbygget en stærk lægmands- og frivillighedskultur i Lindevang Kirke. Vi har andagter og foredragsrækker, der er 100 % lægmandsbårne, og der er markant og velfungerende lægmedvirken ved alle højmesser. Præster og organister bliver holdt i ørerne – og i hånden – af en medlevende menighed med mange fine kompetencer. Jeg tror godt, man kan tale om inddragelse som "opdragelse". Vi holder f.eks. "sangværksted" umiddelbart før alle højmesser, hvor man bl.a. kan øve salmerne med "musikken". Som musiker får jeg her mulighed for at inddrage folk-som-flest i vores fantastiske salmeskat – og opfordre, anspore til at synge med. Og ikke mindst – over tid – etablere et fælles sprog om poesiens og musikkens væsen. En tankevækkende reaktion fra en kirkegænger var "at sangværkstedet på en måde nulstiller alle de forskellige ting, vi hver især møder ind med i bagagen søndag morgen".

Da Københavns biskop i 2011 udpegede Lindevang som "liturgisk forsøgsogn", skete det på mandat fra menigheden,

repræsenteret gennem menighedsrådets ønske om at leve op til sognets målsætning om at "danne ramme om et levende og aktivt kirkeliv, hvor kristendommen forkyndes som vedkommende for nutidsmennesker i alle aldre". Arbejdet har primært centreret sig omkring højmessens liturgi og sprog, meditationsandagter og brug af alternative tekstrækker - med solide kirkemusikalske udfordringer som sidegevinst!

Det liturgiske arbejde udgår fra "gudstjenesteudvalget", som består af både lægfolk og fagfolk under biskoppeligt tilsyn. Udvalget afrapporterer jævnligt til biskoppen, og der afholdes menigheds-møder, hvor ideer og tiltag diskuteres og evalueres; sidst var der ca. 70 deltagere (heriblandt et par nysgerrige konfirmandforældre). Det kan sagtens også være musikken, der "står for skud" her, og det føles meget meningsfyldt at få lov at stå på mål for sine kirkemusikalske valg. Når folkekirkens arbejde "gror nedefra", er der en chance for, at rummeligheden i den store folkelige "bevægelse" styrkes. Den nuværende Lindevangliturgi er blevet introduceret og afprøvet bid for bid gennem flere år nu. Selve opbygningen af højmassen er der ikke – i væsentlighed – ændret på. Her har det været vigtigt for os at fastholde rytme og genkendelighed. Hvert et led er dog blevet underlagt et nysgerrigt "hvorfor". Hvad er dets historie, og hvad er dets berettigelse i dag? I kirken har vi sindssygt mange "koder",

som moderne mennesker ikke længere naturligt kan aflæse. Hvordan lokaliserer og bryder vi dem og skaber nye forståelser? Hvordan sker fornyelsen i venskab med traditionen og ikke blot som et blindt opgør?

Vi arbejder "traditionsbevidst progressivt"; forandring med forankring, kunne man sige. Både nadver- og dåbsritual er nyskrævet hos os, ligeså bønner og korsvar. Efterhånden som de nye ord dukkede frem, blev de gamle korsvar "sat på prøve". Helligsangen med sin uhen-sigtsmæssige nedadgående indledning, der ikke løfter teksten. Eller "Hosianna i det højeste", som melodisk ender i "det laveste". Og hvordan klinger "Gud være lovet for sit glædelige budskab" i nutidige ører? Musikledsagelsen i gudstjenesteordningen er som bekendt ikke autoriseret ligesom den tekstlige side, så man behøver ikke være liturgisk forsøgsogn for at arbejde med dette. Jeg tog opgaven på mig at skrive nye liturgiske svar til hele højmassen, så nu har vi en fuldt fornyet højmesseliturgi som alle 4 præster og 2 organister følger i enighed, og som menigheden har været stærkt bidragende til.

Nye tiltag kræver megen forberedelse og endnu mere formidling. De rejser naturligt også mange spørgsmål, herunder bl.a. om autorisation. Derfor bør vi som kirkemusikere alle orientere os i den nyligt offentliggjorte rapport fra faggruppe vedrørende autorisation (nedsat af biskopperne ultimo 2016) - "Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed". Her kan man læse mere om Lindevangs erfaringer som forsøgsogn og desuden en glimrende artikel af rektor Ole Brinth om "Autorisation og kirkemusik".

Vi starter på konservatoriet til efteråret

3 nyoptagne studerende på kirkemusik fortæller om deres vej til orglet og deres forventninger til studiet

Foto: Lars Noes

Orglet som instrument har rigtig mange muligheder og et kæmpestort repertoire

Magnus Hegaard (f. 1997) er optaget på Det Jyske Musikkonservatorium. Han har spillet klaver fra en tidlig alder, både klassisk og rytmisk, på musikskolen i Thisted. Orgelspillet kom til nærmest ved et tilfælde, fortæller han: "Da jeg var færdig med efterskolen ledte jeg efter arbejde, og fik at vide at der var et ledigt vikariat som organist i Sjørring/Skjoldborg pastorat ved Thisted. Jeg spillede klaver ved min første gudstjeneste, men hurtigt fik jeg kik på, at der stod et orgel i kirken og begyndte at bruge det i stedet. Min klaverlærer, som jeg fandt ud af var uddannet organist, hjalp mig videre. Jeg betragtede det egentlig først som et tilfældigt job, men fandt snart ud af at det ikke var noget helt tosset arbejde. Mens jeg gik på gymnasiet, tog jeg et enkelt år på basisstudiet ved Vestervig Kirkemusikskole, og derefter 2 års fuldtidsstudium, som jeg netop er blevet færdig med. I januar gik jeg så til optagelsesprøve på Det Jyske Musikkonservatorium og kom ind."

Magnus har været med i det talentudviklingsprojekt til styrkelse af fødekæden i dansk kirkemusik, som Vestervig Kirkemusikskole arrangerede i 2017-18. "I mit andet studieår var jeg med på 7 ekskursioner og deltog også i et e-læringsforløb, som var kanongodt. Det har givet mig noget konkret viden om hvad konservatoriestudiet går ud på. Min lærer Morten Ladehoff har også kunnet give input om, hvad der kræves for at komme ind."

"Tidligere ville jeg være musiklærer. Men jeg har fundet ud af, at kirkearbejdet tiltaler mig, det er et fleksibelt job, og orglet som instrument har rigtig mange muligheder og et kæmpestort repertoire. Jeg har dirigeret et kor i Vestervig og har haft flere spirekor i Nordvestjysk Pigechor. Jeg synes det er spændende at arbejde med mennesker, men har ikke lagt mig fast på, hvad jeg vil specialisere mig i. Jeg ser frem til at lære en hel masse, og så finde ud af hvad det udvikler sig til. Jeg tager det stille og roligt, et skridt ad gangen."

Kristoffer Thams (f. 1996), er optaget på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Han har spillet jazzklaver og -saxofon fra 3. klasse, og mens han gik i gymnasiet begyndte han som tenor i Haderslev Domkirkes drengekor. "En ny klassisk verden åbnede sig", fortæller han. "Jeg havde tidligere spillet til rytmiske gudstjenester, og dengang syntes jeg, må jeg med skam indrømme, at orglet var håbløst gammeldags. Men nu har jeg opdaget, at orglet kan noget med fællessang som andre instrumenter ikke kan. Efter en række julegudstjenester, hvor jeg havde nydt orgelspillet, spurgte jeg organist Kristian Lumholdt, om han ville undervise mig. Han forberedte mig til optagelsesprøven på Løgumkloster Kirkemusikskole. Jeg øvede mig vildt meget for at blive klar til optagelsesprøven på

Jeg blev meget inspireret af organisterne i domkirken og det alsidige job de har

blot to måneder. Det var en smule skræmmende med 3 nodesystemer, når man kun var vant til enstemmige melodier som basis for improvisation. Men jeg kom ind, og efter et år foreslog Kristian mig at søge videre på konservatoriet."

Egentlig havde Kristoffer ikke forestillet sig, at musikken skulle være hans profession. "Mine ambitioner gik mere i retning af akademiske fag som teologi, samfundsfag eller lignende. Men jeg blev meget inspireret af organisterne i domkirken og det alsidige job de har. De har givet mig mange muligheder for eks. til at overtage korprøver eller spille ved tjenester. Det er fedt at være sammen med andre der er interesserede i kirkemusik, og det er der efterhånden mange unge i Haderslev der er. Jeg har hørt drenge i 6 klasse diskutere, hvilket konservatorium de skal gå på når de lige har fået 'overstået' gymnasiet."

"Folkekirken som institution holder jeg meget af, og jeg elsker at spille til salmer. Også teksterne rammer mig. Jeg glæder mig til at komme ind i et miljø med orglet i centrum, men også at komme til en by hvor der er masser af orkestermusik. Jeg har altid vidst, at mit største talent har ligget inden for de akademiske fag. Men jeg kan mærke, at min store passion ligger inden for musikken, og glæden ved musikken inspirerer mig til at øve, så jeg opnår det niveau der skal til. Jo mere jeg spiller, jo mere får jeg lyst til at fordybe mig videre i kirkemusikken."

Anne Kirk Larsen (f. 1971) er optaget på Syddansk Musikkonservatorium i Esbjerg. Hun har en BA i musikterapi fra Aalborg Universitet fra 1996. Efterfølgende tog hun en basisuddannelse orgel på Sjællands Kirkemusikskole i 2000. Men så rortede hun ikke et orgel i 13 år og kom helt væk fra musikken pga. sygdom. I mellemtiden var hun flyttet til Esbjerg, og vendepunktet kom, da hun for fem år siden hørte en kor- og orgelkoncert i Treenighedskirken, hvor hendes nevøer sang med. "Da jeg hørte orglet, blev jeg mindet om, hvor vigtigt det forhen havde været for mig at kunne udtrykke mig

Da jeg hørte orglet, blev jeg mindet om, hvor vigtigt det forhen havde været for mig at kunne udtrykke mig musikalsk

musikalsk. Det havde jeg helt glemt. Jeg kontaktede Løgumkloster Kirkemusikskole for at få orgelundervisning igen og var egentlig for sent ude, men kom med på et afbud. Så lidt en tilfældighed at jeg kom i gang igen. Men jeg blev meget glad for undervisningen, øvede mere og mere, og det kom til at fylde rigtig meget for mig. Jeg blev KMOK på 3 år som elev af Niels Erik Aggesen."

"Efter eksamen var jeg blevet "afhængig" af orgelundervisning, og fortsatte med efteruddannelse i Løgumkloster. Da konservatoriet i Esbjerg inviterede studerende på Kirkemusikskolen til introduktionsdage, troede jeg egentlig at jeg var for gammel til at søge ind. Men jeg følte mig meget velkommen. Der blev oprettet et

konservatorieforberedende horelærehold i Løgumkloster, hvor alle tre deltagere søgte ind og blev optaget med start til efteråret."

Anne har en lille stilling i Tarm pastorat 50 km væk, og bor 200 m fra konservatoriet i Esbjerg. "Orgelspillet er blevet min helt store passion, og jeg ser frem til at få en hverdag med andre med samme passion. Glæder mig til nye udfordringer og til at dygtiggøre mig musikalsk og vil forhåbentlig blive lige så grebet af korledelse. Til sin tid håber jeg at få en fuldtidsstilling, men nu ser jeg bare frem til 5 år på konservatoriet. Føler mig meget heldig og privilegeret at få lov at studere igen."

Ulrik Spang-Hanssen, Professor ved Det Jyske Musikkonservatorium

Ulrik Spang-Hanssen om udviklingen i salmetempoet

Fra 1. august kan man læse Ulrik Spang-Hanssens artikel *Salmetempo i Danmark fra Ruder Konge til i dag* på DOKS' hjemmeside. Artiklen er desuden offentliggjort i *Hymnologi – Nordisk tidsskrift* nr. 1-2 2018. Det følgende er et referat og appetitvækker på denne artikel.

Ulrik Spang-Hanssen begynder med den iagttagelse, at skiftende tiders debat af salmesangen næsten altid har taget udgangspunkt i en klage over dens slette kvalitet. Typisk har man ment, at tidens salmesang var højroset, kedelig og langsom og derfor ufolkelig. Men findes der i vores salmetradition tempi, som er mere folkelige end andre? Har menigheden et grundtempo, som den reagerer negativt på, hvis man afviger fra det? Et af de parametre, der i nyere tid har ændret sig mest under fortløbende tilpasninger af salmespillet og -sangen, er tempoet. Ulrik Spang-Hanssen anslår, at det i løbet af det 20. og 21. århundrede er steget til omtrent det femdobbelte.

Siden ca. år 1900 kan denne udvikling dokumenteres i form af grammofonplader og andre optagelser, som på den tid langsomt begyndte at vinde frem. Fra ældre tider har vi skriftlige kilder til tempoudviklingen, der siden omkring 1810 kunne måles med metronom, inden da fortrinsvis med ur og pendul. Der aftegner sig to spor fra barokken og frem: Et kirkeligt, der var præget af de langsomme tempi, som nødvendiggøres af de lange efterklangstider i kirkerummene og af de

mangestemmige korværker, og som så til gengæld med årene er blevet hurtigere, og et hurtigt, til dels meget hurtigt verdensligt, som i tidens løb har udviklet sig i retning af det langsommere.

I midten af 1800-tallet var salmesangen både i Danmark og i udlandet (Tyskland) præget af et tempo så langsomt, at taktforfølelsen gik tabt, den såkaldte stive koral. Det var kulminationen på en lang udvikling i retning af faldende tempo i salmesangen. Mange kommentatorer kritiserede menighedens brønde sang og dårlige intonation. Dygtige organister følte sig fristede til at live akkompagnementet op med variationer i harmoniseringen og mellemspill mellem verselinjerne, hvilket også undertiden blev kritiseret for at være upassende.

A.P. Berggreens Koralbog fra 1853 er dels en praktisk håndbog til brug for kirkemusikere, dels et kampskrift for at forbedre samtidens salmesang. I forordet udpeger han hovedsageligt to uskikke: Melodiernes

Har menigheden et grundtempo, som den reagerer negativt på, hvis man afviger fra det?

langsomme tempo og de lange fermater ved slutningen af hver verselinje. For at holde fermaterne i tømme udvikler han et system med fermater med kommaer, semikolon og punktum, som har for-

skellig længde. Som hans metronomtallinger angiver, har tempoet dog været yderst langsomt - et åndedræt pr. tone tyder på max. tempo 15 på tællertiden. Berggreen angiver imidlertid selv, at han betragter sine tempoangivelser som et forsøg på at sætte salmetempoet op, og erklærer, at han med dem "troer at være gaaet til den yderste Grændse af passelig Hurtighed". I årene derefter skete en udvikling i retning af hurtigere tempi (Spang-Hanssen angiver Vartov-sangen som en medvirkende årsag), hvilket fremgår af senere udgaver af Berggreens Koralbog, hvor de komplicerede regler for fermater forenkles og tempoangivelserne for melodierne forøges med omkring 15-20 procent. I sit forord til fjerdeudgaven fra 1868 advarer Berggreen ligefrem mod et for hurtigt foredrag.

Fra 1900-tallets første årtier begynder vi at få lydoptagelser, og der findes relativt mange danske salmeindspilninger. Ulrik Spang-Hanssen har aflyttet 51 danske salmeindspilninger fra perioden 1907-1954, hvor de tidligste er soloindspilninger med bl. a. Cornelius, Herold, Schiøtz og Oldrup. Fra tiden omkring 2. verdenskrig findes også indspilninger med Radiokoret og andre kor. Disse stammer alle fra Lars Nørremarks samling.

At aflæse et nøjagtigt tempo i disse indspilninger er dog forbundet med vanskeligheder. De tidligste indspilninger fra 1907 til 1924 adviser nemlig at ganske

Kammersanger Helge Nissen, fik i 1912 akkurat plads til 1 vers af *Vor Gud han er så fast en borg* på en pladeside. Her er en fjerdedel lig med 36 bpm.

andet forhold til spørgsmålet om ”at holde takten”, end det var tilfældet derefter. Der forkortes optakter, forlænges fermater, forkortes lange toner, dvæles på højtøner og udtryksfulde steder og fremskyndes hurtige noder i en sådan grad, at det er svært at udlede et egentligt ”marchtempo”. Den strikte opfattelse af takten, som vi kender i dag, var åbenbart ikke gældende dengang. Det er Spang-Hanssens tese, at den såkaldt geometriske rytmeopfattelse, hvor alle slagene er nogenlunde lige lange, højst tænkeligt ikke været har gældende i det 19. århundrede og muligvis heller ikke for den tid – vi kan høre, hvorledes den begynder at gøre sig gældende i 30’erne og 40’erne, men endnu ikke i det 20. århundredes to første tiår. Til at udregner et gennemsnittempo for disse gamle optagelser benytter Ulrik Spang-Hanssen derfor en speciel app.

Derved kommer han frem til, at det gennemsnitlige tempo i den tidlige periode er meget langsommere, end det senere skulle blive. 16 optagelser fra denne periode kommer ud med et gennemsnit på 62,6 bpm. På 27 optagelser fra perioden 32-43 bliver gennemsnittet på 79,4 og

dette gennemsnit ændrer sig ikke hos den sidste gruppe af historiske optagelser fra 49-54.

Den langsomste salmesang blandt de aflyttede optagelser er kammersanger Helge Nissen, som i 1912 akkurat får

Spang-Hanssens tese er, at den geometriske rytmeopfattelse, hvor alle slagene er lige lange, ikke været har gældende i det 19. århundrede..

plads til 1 vers af *Vor Gud han er så fast en borg* på en pladeside. Her hører vi, at en fjerdedel er lig med 36 bpm, hvad der er så langsomt, at det faktisk er i ganske god overensstemmelse med Berggreens forsteudgave.

I disse tidlige optagelser ser man trods store individuelle variationer en klar hovedtendens: Der sker tempoforøgelse på omkring 25% fra Berggreens første udgave i 1853 til Viggo Sannes sidste udgave af samme i 82. Derefter forbliver tempoet i ro indtil 1930’erne, hvor det igen tager et samlet hop.

Årsagerne til det første skred tilskriver Spang-Hanssen dels den udvikling, Berggreen selv har sat i gang, dels den store indflydelse fra Vartov og den grundtvigianske bevægelse. Det andet hop kan være forårsaget af den forøgede brug af den geometriske rytme med dens ganske regelmæssige slag. Det tager simpelthen lidt mindre tid, og gennemsnittet kommer højere op.

Forfatteren mener, at det er vanskeligt eller umuligt at føre drøftelsen af salmetempoets forøgelse gennem de sidste århundreder til nogen egentlig konklusion. Det, man kan lære af denne oversigt, er ifølge Ulrik Spang-Hanssen, at man næppe kan tale om et ”naturligt” salmetempo, kun om, at hver epoke har sit tempo, der så til gengæld overholdes med forbavsende lidt variation. Det gælder også nutiden. Men måske skulle vi besinde os på, om vi nu ikke faktisk har nået ”Grændsen for passelig Hurtighed”, og om vi mon ikke skader menighedssangen ved at lade udviklingen fortsætte i samme retning?

Nyt orgel i Bistrup Kirke

I 2017 fik Bistrup Kirke et nyt orgel, bygget af P. G. Andersen og Bruhn A/S. Det er på 24 stemmer, fordelt på 3 manualer og pedal. Hovedværk, svelleværk, continuo og pedal. Intonator: Poul Hansen
Flere detaljer om orglet kan findes på www.bistrupkirke.dk

Ny formand for Organistforeningen

Bestyrelsen for Organistforeningen har på sit juni-møde konstitueret sig med Ingrid Bartholin Gramstrup som formand og Henriette Hoppe som næstformand. Kenn Terkelsen fortsætter som kasserer.

Ingrid Bartholin bor i Aarhus og er organist ved Ry Kirke. Hun har tidligere fungeret som FPO-redaktør af Organistbladet, som DOKS og det daværende FPO udgav i fællesskab. Hun har siddet i bestyrelsen for Organistforeningen siden 2016, hvor hun har arbejdet med kerneområder såsom uddannelsespolitik, deltaget i OK18-forhandlingerne og tilrettelæggelsen af det årlige stævne. Derudover har hun siden 2016 været tillidsrepræsentant i Aarhus Stift.

Er du opmærksom på regler for udenlandske musikere?

Folketinget vedtog d. 1. juni en lempelse af reglerne for udenlandsk arbejdskraft. De smidigere regler kom dog kun til at omfatte forskere, for musikere gælder stadig reglerne, som blev beskrevet i Medlemsmail nr. 1 fra januar i år. Det er menighedsrådets ansvar, at udenlandsk arbejdskraft ikke arbejder uden den nødvendige arbejdstilladelse.

Biskoppernes rapport om liturgi

I 2016 nedsatte landets biskopper tre fagudvalg til at behandle forskellige spørgsmål vedrørende gudstjenestefejring. Det gælder dåb, nadver og gudstjenesten samt biskoppernes autorisation af lokale forsøg og ændringer i liturgien. Den ene faggruppe offentliggjorde i juni sin rapport, "Folkekirkens liturgi mellem frihed og fasthed", og kan også findes på nettet i en sammenfattet version kaldet "Hvem bestemmer?". De to andre faggrupper udgiver deres rapporter i 2019.

www.folkekirken.dk

LITURGI-KONFERENCE 2018

8.-10. oktober indbyder Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV) kirkemusikere, præster og lægfolk til tre dages arbejde med gudstjenester på kursuscenter "Emmaus" i Haslev. Konferencen byder på forskellige, ofte lidt eksperimenterende gudstjenester, samtaler, og salmesang – ikke mindst med nye salmer. Der vil være inspiration fra både internationale og hjemlige fagfolk og fra vor egen praksis. Der vil være workshops, præsentation af nye materialer.

www.fkuv.dk

DOKS' NÆSTE ÅRSKURSUS

finder sted i Køge 6.-8. maj 2019.
Reserver gerne tidspunktet allerede nu,
og husk at søge dit menighedsråd om
dækning af udgifterne.

Husk

at du kan læse Organistbladet når du er på farten.
Bladet findes i onlineversion på DOKS' hjemmeside.

SPIL DANSK UGEN

29. oktober–4. november afholdes
for 18. gang Spil Dansk Ugen med
fokus på bl. a. fællessang. Man kan
tilmelde sit eget arrangement på
spildansk.dk

spi/
dansk

18

UGEN
MUSIKLIVETS
FESTUGE 44

Nu er det igen tiden, hvor der kan søges midler fra Kompetencefonden

Som følge af overenskomstforhandlinger kommer der til at ske ændringer i forhold til Kompetencefonden, som vi endnu ikke kender til. Klart er det dog, at kompetencefonden ikke vil blive videreført i sin nuværende form. Derfor vil der i år alene blive uddelt midler, der refererer til den foregående overenskomstperiode (1. kvartal 2018), hvilket betyder en samlet pulje på ca. 1/4 af de tidligere år. Bemærk at ansøgningsfristen i år væsentlig tidligere end sædvanlig, grundet betydeligt forkortede forbrugsfrister fra Kompetencefonden. Tildelte midler skal være brugt senest 1. september 2019.

På www.kompetencefonden.kirkenettet.dk findes udførlig vejledning i hvordan der ansøges og til hvilke formål, der kan ansøges. Ansøgning skal ske elektronisk og der er adgang til ansøgningsskemaerne fra den 3. september 2018 til den 21. september 2018. Bemærk at ansøgning til kompetencefonden sker på baggrund af en MUS-samtale og den udviklingsplan, der er nedfældet der. Husk at angive et så retvisende budget, som det er muligt.

Ved tvivlsspørgsmål er man altid velkommen til at kontakte sekretariatet eller undertegnede.
Philip Schmidt-Madsen, Karin Schmidt Andersen

Lille Skiveren

Alle medlemmer af DOKS har nu mulighed for at komme i betragtning til én uges ophold i Jens Otto Krags hus Lille Skiveren (syd for Skagen).

Der udloddes tre uger:

Uge 1 (28. december-4. januar)

Uge 28 (5. juli-12. juli 2019)

Uge 40 (27. september-4. oktober 2019)

Pris kr. 2.000 pr. uge.

Huset er charmerende og veludstyret - det har 12 sovepladser, to badeværelser, to atelier'er samt klaver.

Skriftlig ansøgning til uge 1 inden den 1. september 2018. For ansøgning til uge 28 og uge 40 er fristen den 15. oktober. Ansøgningen sendes til DOKS' sekretariat på doks@doks.dk

Der vil herefter blive foretaget lodtrækning. Ansøgerne til uge 1 vil få svar midt i september, øvrige i slutningen af oktober.

Folkekirkens Ungdomskor (FUK) fejrer i år 50 års jubilæum

Det markeres med en lang række aktiviteter og med de over 800 medlemskor, som FUK i dag tæller. Blandt andet en konkurrence om komposition af en jubilæumssang, videoer med korsangere og en bestilling af en kantate til Allehelgen af komponist Jakob Lorentzen. Kantaten eller dele af den bruges flittigt af korene ved lokale og regionale stævner og arrangementer i hele landet i årets løb, og igen af næsten 350 børn og unge, når de samles i København i oktober til Landsstævne på Sankt Annæ Gymnasium og deltager ved jubilæumsgudstjenesten den 16. oktober 2018 kl. 16 i Københavns Domkirke.

NYE PUBLIKATIONER

Fem Kristus-ord

Christian Præstholm: *Fem Kristus-ord*. Op 34. Haderslev Domkirkes Pigechor. Thomas Berg-Juul, dirigent. Kristian Lumholdt, orgel. Sofia Kayaya, fløjte. www.haderslevpigechor.dk. Partitur kan købes via noder.dk, pris kr. 180

Christian Præsthols *Fem Kristus-ord* blev skrevet i 2016 på bestilling af Haderslev Domkirkes Pigechor. Ønsket var, at værket kunne fungere som en helstøbt enhed i koncertsammenhæng, men at de enkelte satser også skulle have en længde og karakter, der gjorde dem egnede til brug ved f. eks. gudstjenester. Det er de utvivlsomt også, men de motiviske sammenhænge mellem satserne og det smukt varierede forløb vil man i så fald gå glip af. Tekstgrundlaget er fem centrale citater fra NT, og som man kan høre på koncertoptagelsen klinger det virkelig smukt, og vil helt sikkert være et hit hvis man har et godt trestemmigt pigechor, der kan klare de ind imellem lidt vanskelige samklange. Værket kræver også en god fløjtesolist og et orgel, der kan følge med til de franske registreringsangivelser. Det får vi alt sammen i rigt mål i optagelsen fra Haderslev Domkirke, hvor ikke mindre mindst orglet klinger pragtfuldt i Kristian Lumholdts hænder.

Forskelligartede som de fem satser er, kan man vel sige, at de stilistisk er placerede et sted mellem det nordiske og det franske. Fransk klinger ikke mindst 4. sats, "Fader, timen er kommet", som skildrer Kristi herliggørelse. I andensatsen, "Vær ikke bekymrede", viser Christian Præstholm sit kompositoriske overskud i en munter og humoristisk scherzo. Den følges af en vuggende meditativ 3. sats, "Jeg er verdens lys", med en række kanons der får en overraskende og forløsende slutning. Første og sidste sats fungerer som oplæg og afrunding af det ca. 20 minutter lange forløb.

dana cord Årtiers danske orgeludgivelse
Fire dobbelt-CD'er med Finn Videlerø

Første bind indeholder den berømte indspilning af »Orgelbüchlein«, bind 2 de resterende Bach indspilninger, bind 3 de fremragende og skelsættende Buxtehude indspilninger og det sidste bind bla. indspilningerne på Compenius-orglet og sjældne USA optagelser.

Besøg vores butik i Vognmagergade 9
1120 København K, eller bestil direkte
portofrit fra vores webshop
www.danacordbutik.dk

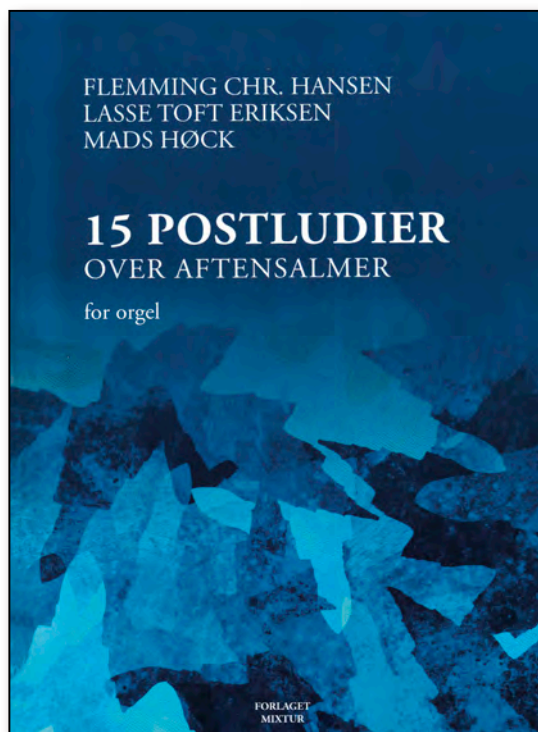

Fem Kristus-ord blev skrevet i 2016 på bestilling af Haderslev Domkirkes Pigechor

Postludier over aftensalmer

Flemming Chr. Hansen, Lasse Toft Eriksen, Mads Høck: *15 postludier over aftensalmer for orgel*. Forlaget Mixtur. Pris kr. 149

I januar 2016 udkom samlingen "15 prælude over morgensalmer" af Flemming Chr. Hansen, Lasse Toft Eriksen og Mads Høck på forlaget Mixtur (Se anmeldelse juni 2016). Det følger de tre komponister nu op med et tilsvarende hæfte med postludier over aftensalmer. De har valgt titlen postludier og ikke orgelkoraler, fordi de har ønsket at satserne skulle forholde sig lidt friere til de enkelte melodier end orgelkoraler normalt gør. Det har ligesom ved morgensalme-samlingen været en præmis, at stykkerne ikke skulle være for svære og kunne realiseres på mindre orgler. Det er der kommet en meget anvendelig samling ud af, hvor alle satser har deres særpræg, i og med at de tre komponister er relativt forskellige, og de anvender en bred vifte af satstyper. Lasse Toft Eriksens nordisk renfærdige satser fremtræder enkle, men har et twist, som "Der står et slot i vesterled", der skifter mellem 6/8 og 5/8 takt, eller "Den klare sol går ned" med en fri tostemmig kanon i det ene manual og klokkeimitationer i det andet. Flemming Chr. Hansen er mere til det meditative og stemningsfulde, for eksempel den kanoniske "Hvilestunden er i vente" eller den vegeterende "Jeg er træt og går til ro". Mads Høcks fem stykker er typisk mere melodiske og spilleglade. "Nu går solen sin vej" er bygget op på ekko-virkninger. I "Sig månen langsomt hæver" ligger en højtone fikseret under hele satsen.

Lasse Toft Eriksens nordisk renfærdige satser fremtræder enkle, men har et twist

Orgelkoraler og fantasier til kirkeåret

Lars Kristian Hansen: *Orgelkoraler og fantasier til kirkeåret Bind 5*. Anvendelige satser til store og små orgler. Kan købes hos Aarhus Musik, pris kr. 120, eller hos komponisten, lars@larskristianhansen.dk, tlf. 25 71 80 87

Lars Kristian Hansen, mangeårig organist i Vor Frelsers Kirke, Odense, har udsendt femte hæfte i sin serie *Orgelkoraler og fantasier til kirkeåret*. I alt indeholder samlingen 12 orgelkoraler over velkendte melodier: morgen-, jule-, passions- og pinsesalmer. Som det antydes i undertitlen er det stykker, der ikke stiller voldsomme krav, hverken til den udøvende eller orglet. Alle satser kan spilles på 1 manual og pedal, nogle også på klaver, men mange af dem vil have gavn af to manualer, og et par lægger op til ret markante dynamiske udsving undervejs. Tonesproget kan måske betegnes som i udgangspunktet romantisk, men med et ganske personligt præg og ind imellem et glimt i øjet. Satserne er fyldt med kromatik, skæve vendinger og hyppige modulationer. Melodierne er også for manges vedkommende hentet fra 1800-tallet. "Den mørke nat forgangen er" har efterskriften "... med en venlig tanke til Max Reger", og fantasien over Windings "Gud Helligånd! o, kom" betegnes som "Dysfunktionel quasi-fuga med strejf af håb". "Guds godhed vil vi prise" er en koralkanon i romantisk stil med opbygning til et stort klimaks i slutningen. I kontrast hertil er "Hvo ikkun lader Herren råde" mere barsk og karsk i sin neo-barokke stil.

Lars Kristian Hansen, organist i Vor Frelsers Kirke, Odense, har udsendt femte hæfte i sin serie *Orgelkoraler og fantasier til kirkeåret*

13. søndag efter trinitatis

Flemming Chr. Hansen, organist i Sakskøbing Kirke, fortæller om sit musikvalg

I Sakskøbing Kirke er der to orgler: et 17-stemmers Daniel Köhne-orgel fra 1866 samt et digitalt Allen-orgel fra 2005. Lauridsens musik passer bedst det historiske Köhne-orgel, som Flemming Chr. Hansen vil spille på denne dag. Han beskriver Laurids Lauridsens "Jesus Krist, du overvandt" som smuk, indadvendt indledningsmusik til gudstjenesten, der via salmeforlæggets tekst involverer to af dagens temaer: korsdød og efterfølgelse. Søndagskoret består af 7 piger i alderen 14-19 år. Der er i kirken tradition - arvet fra Klosterkirken i Nykøbing - for et kort korsvar efter evangelielæsningen. På den måde indrammes dagens væsentligste læsning af et menighedssvar før læsningen og et korsvar efter læsningen.

Dagens korsvar, et af Flemming Chr. Hansens "15 korsvar" for unisont kor, har tekst fra Salmernes Bog.

Korsalmen efter prædikenen, Hjælp os, Gud, at leve (<http://www.nodebibliotek.dk/nodebank/hjaelpos.pdf>), skal stå som kommentar til en prædiken, der formentlig vil handle om, hvordan vi som kristne går i Jesu fodspor og tjener hinanden. Salmen kan ses som en sunget bøn om hjælp til at få livet til at give mening i denne kontekst.

Om det relativt stilfærdige postludium, en sats fra hans egne Fadervor-meditationer, siger Flemming Chr. Hansen at det via titlen slår vores forhold til Gud fast: Vi

står i udgangspunktet i gæld og skylder derfor at gå ud i livet og tjene hinanden.

Musikvalg

Præludium:

Laurids Lauridsen: *Jesus Krist, du overvandt*

Responsorium efter evangelielæsningen:

Flemming Chr. Hansen: *Vis mig dine veje, Herre, lær mig dine stier*

Korsalme efter prædiken:

Hjælp os, Gud, at leve (T: Lohmann/Strid - M: Puls/Thomsen)

Postludium:

Flemming Chr. Hansen: 9. sats fra "Ti Fadervor-meditationer": *For dit er Riget og magten og æren i evighed*

SCHIMMEL
PIANOS

Innovation
& tradition

Oplev Schimmels instrumenter på
www.schimmel-piano.dk

ORGEL PLUS

KIRKEMUSIKFESTIVAL I AALBORG
16. SEPTEMBER - 11. OKTOBER 2018

Hvor intet andet er anført: Fri entré

SØN	16. SEP	19.30	Budolfi Kirke	Nyt Kororgel Plus Orkester og Kor
TIR	18. SEP	19.30	Skalborg Kirke	Orgel Plus To Trompeter
ONS	19. SEP	19.30	Gug Kirke	Orgel Plus Violin
FRE	21. SEP	19.30	Ansgarskirken	Orgel Plus fire Hænder
TIR	25. SEP	17.00	Lindholm Kirke	Orgel Plus Trompet
ONS	26. SEP	19.30	Ansgarskirken	Orgel Plus Komponist
TOR	27. SEP	19.30	Nørre Tranders Kirke	Orgel Plus To Organister
LØR	29. SEP	17.00	Klosterkirken	Orgel Plus Den Store Fortælling
SØN	30. SEP	19.30	Hasseris Kirke	Orgel Plus Fløjte og Dans
TIR	2. OKT	17.00	Løvvangens Kirkecenter	Orgel Plus Kor
TIR	2. OKT	19.30	Musikkens Hus	Orgel Plus Messingblæsere (entré)
ONS	3. OKT	19.30	Ansgarskirken	Orgel Plus Saxofon
TOR	4. OKT	19.30	Vor Frelzers Kirke	Orgel Plus Elguitar
SØN	7. OKT	19.30	Budolfi Kirke	Nyt Kororgel Plus Tysk Kammerkor
TIR	9. OKT	17.00	Lindholm Kirke	Orgel Plus Billeder
ONS	10. OKT	19.30	Vesterkær Kirke	Orgel Plus Trompet og Tuba
TOR	11. OKT	19.30	Vejgaard Kirke	Orgel Plus Kor

WWW.KIRKEMUSIKFESTIVAL.DK

PIANOKOMPAGNIET

Pianokompagniet er Danmarks største team af erfarne klaverstemmere og instrumentmagere.

På vores værksteder findes altid et udvalg af brugte istandsatte klaverer og flygler af anerkendte fabrikater, blandt andet nyere brugte japansk producerede Yamaha klaverer og flygler.

SCHIMMEL
PIANOS

Pianokompagniet forhandler Schimmels klaverer og flygler i Danmark. Schimmel er grundlagt i 1885 og produceres i Braunschweig, Tyskland.

Pianokompagniet, Åbyvej 79, 8230 Åbyhøj, tlf. 7023 8088, aar@pianokompagniet.dk
Pianokompagniet, Borups Allé 213, 2400 København NV, tlf. 7023 6088, kbh@pianokompagniet.dk

www.pianokompagniet.dk

Børnekorakademiet

Masterclass i pigekorledelse med Konservatoriets Pigekor Esbjerg

Fredag den 2. og lørdag den 3. november 2018

**Fredag den 2. november kl. 16 - 19 og
lørdag den 3. november kl. 10 - 16**

Sted: Syddansk Musikkonservatorium Esbjerg, Kirkegade 61, 6700 Esbjerg

Underviser: Lone Gislinge

Pris:

Deltagelse begge dage
kr. 1.600.

Info og tilmelding:

Skriv til tilmelding@bornekorakademiet.dk
senest den 10. oktober 2018

www.bornekorakademiet.dk

DOKS-ARRANGEMENTER

24. august, 12. oktober,
9.-10. november

Bestyrelsesmøder i DOKS

KURSER

20. august

Pædagogisk dag for orgelpædagoger på
Sjællands Kirkemusikskole.

www.kirkemusikskole.dk/kirkemusikskolerne-i-danmark/sjaellands-kirkemusikskole

21. - 22. august

Minicamp for organister i
alderen 10-18 år på DKDM.

organist@brondbystrandkirke.dk

29. august

Musikkens betydning for demensramte i
samarbejde med Roskilde stift.

www.kirkemusikskole.dk

3. og 17. september + 1. oktober

Improvisation på orgel med

Kurt Levorsen i Næstved.

www.kirkemusikskole.dk

10. september

Generalbas på cembalo 5 mandage i ulige
uger med Leif Meyer i Roskilde.

www.kirkemusikskole.dk

2. oktober

Thomas Laub og dansk kirkesang
- i 100-året for "Dansk Kirkesang".

Foredrag v/ Hans Chr. Hein på
Løgumkloster Kirkemusikskole.

www.kirkemusikskole.dk

8. oktober

Salmesang med Demensramte i Vestervig.

www.kirkemusikskole.dk

8.-10. oktober

Liturgikonference på kursuscenter "Em-
maus" i Haslev.

www.fkuv.dk/aktuelt/nyheder/liturgikonference-2018

2.-3. november

Masterclass i pegerledelse med
konservatoriets pegerkor Esbjerg.

tilmelding@bornekorakademiet.dk

5. - 7. november

Babysalmesangskursus i Løgumkloster.

www.kirkemusikskole.dk

FESTIVALER

KØBENHAVN

7. juli - 25. august

KØBENHAVNS DOMKIRKE

Sommerkoncerter hver lørdag kl. 12-13.

www.domkirken.dk/sommerkoncerter

4. juli - 28. august

HOLMENS KIRKE

Holmens Internationale Orgelfestival 2018.

Onsdage kl. 12.

www.holmenskirke.dk

29. juni - 7. september

HELLIGAANDSKIRKEN

Helligaandskirken Internationale
Orgelfestival 2018. Fredage kl. 16.30.

www.helligaandskirken.dk

24. juli - 16. september

VOR FRELSERS KIRKE

Sommerkoncerter tirsdage kl. 20.

www.vorfrelserkirke.dk

30. juli - 27. august

JESUSKIRKEN

Sommerkoncerter mandage kl. 20.

www.jesuskirken.dk

HELSINGØR

25. juni - 15. august

SCT. MARIÆ KIRKE

Middagskoncerter mandag-onsdag-fredag
kl. 12. Festivalkoncerter onsdage kl. 20.

www.sctmariae.dk

FREDERIKSBORG

August

FREDERIKSBORG SLOTSKIRKE

Søndage kl. 17. Frederiksborg Slotskirkes
Internationale Sommerkoncerter 2018.

www.frederiksborg-slotskirke.dk

ROSKILDE

August

ROSKILDE DOMKIRKE

Sommerkoncerter hver torsdag i

juni, juli og august kl. 20.

www.roskildedomkirke.dk

SORØ

1. - 19. august

SORØ KLOSTERKIRKE

Sorø Internationale Musikfestival.

www.soroemusik.dk

RØNNE

13. juli - 24. august

SANKT NICOLAI KIRKE, RØNNE
Sankt Nicolai Sommerkoncerter 2018.

www.sct-nicolai-kirke.dk

MARIBO

23. juni - 28. august

MARIBO DOMKIRKE - Sommerfestival.

www.maribodomkirke.dk

SVENDBORG

1.-5. august

SKT. NICOLAI KIRKE

Svendborg Internationale Orgelfestival.

www.sct-nicolai-kirke.dk

RIBE

30. august - 2. september

RIBE DOMKIRKE

Rued Langgaard Festival 2018.

www.langgaardfestival.dk

AARHUS

8.-18. november

Aarhus Internationale orgelfestival.

www.aarhussymfoniskeorgelfestival.dk

RANDERS

3. juli - 28. august

SCT. MORTENS KIRKE

Sommerkoncerter hver anden tirsdag kl.
19.30. Hver sommerkoncert indledes med
en lille klokkespilskoncert kl. 19-19.25.

www.sct-morten.dk

AALBORG

16. september - 11. oktober

Orgel plus - Kirkemusikfestival i Aalborg

www.kirkemusikfestival.dk

HADERSLEV

6. juli - 31. august

HADERSLEV DOMKIRKE

Orgelkoncerter hver fredag kl. 16.30.

www.haderslevdomkirke.dk

Der gik et stykke tid med at stikke fingeren i jorden

Rikke Kursch om at starte i en ny stilling

Efter 20 år som organist og korleder ved Vor Frue Kirke i Aalborg, syntes Rikke Kursch at det var tid at søge nye udfordringer. Forandringer på arbejdspladsen og ændringer på hjemmefronten åbnede mulighed for dette, og i september 2015 blev hun ansat i Skagen Kirke. Det var et skift fra en stor til en mindre by og mellem to kirker med vidt forskellig profil, men hun tog sig tid til at lære det nye steds traditioner og muligheder at kende, og i dag betegner hun skiftet som lykkeligt.

"I Vor Frue lå fokus på korlivet. Jeg havde et drenge-mandskor og et højmessekor med 9 fastansatte sangere. I en periode arbejdede vi også på at etablere et sangkraftcenter med støtte fra Obels fond. Kirken havde en omfattende koncertaktivitet, og de sidste år af min ansættelse havde jeg fornøjelsen af at få en højt kvalificeret assistent at samarbejde med."

"I Skagen har jeg ikke-professionelle kirkesangere og 10 gange om året et folkekor til højmesserne. Gennemsnitsalderen er plus 60, men lysten til at blive udfordret er der, og vi kan løfte spændende koropgaver. Salmesangen er fantastisk, og der er rigtig mange kirkegængere. Salmebogen var meget lille i Vor Frue. Det er den ikke her. Jeg spiller salmer, jeg ikke har spillet siden konservatoriet, og vi har gang i både *Kirkesangbogen* og *100 salmer*. Vi bruger altergangen til at introducere nye salmer. Jeg vælger salmerne for et halvt år ad gangen i samarbejde med præsterne. Vi får afprøvet omkring 40 nye salmer på et år."

"Vi er flyttet til Skagen og nyder det meget. Både min mand og jeg meldte os til det lokale egsspil for at lære de lokale at kende. Jeg medvirkede som skuespiller og

korinstruktør på forestillingen *Når mørket bliver lyst*, som handlede om Luthers ankomst til Skagen. Jeg kontaktede også musikskolen og de lokale kor og gav dem mulighed for at optræde i kirken."

En speciel omstændighed omkring stillingen var, at der skulle indkøres nye kommunikationsrutiner. Rikkens forgængers kone var præst ved kirken, hvorfor informationsflowet til organisten ikke var blevet formaliseret. Det gav nogle komplikationer i starten på grund af kirkens meget høje aktivitetsniveau, men takket være den gode samarbejdsånd i kirken er nye og velfungerende rutiner nu implementeret. Arbejdet med en bedre kommunikation ved kirken har også resulteret i, at der afholdes kalendermøder hver 14. dag mod tidligere en gang om måneden, Indførelse af et årshjul med stedets arbejdsopgaver samt opbygges af en god evalueringsskik.

"Vi er mange ansatte - daglig leder, kirke- og kulturmedarbejder, kirkegårdsansatte, kordegne, præster, organister. Tidligere var jeg modstander af at have en daglig leder, men i Skagen har de løst opgaven flot. Der er ro i stillingen. Jeg har tillid til menighedsrådet og den dygtige daglige leder."

Efter snart tre år i stillingen gør Rikke status: "Jeg savner mine dygtige kor til højmassen og koncerter. Men har fået ro i kraft af en god ledelse og en god kommunikation, et stort og interesseret koncertpublikum og en udfordring i salmespillet, når højmesserne ikke er fyldt med korsang. Jeg er lykkelig over at jeg tog udfordringen og forlod noget jeg holdt meget af, for jeg har fået både i pose og sæk på det nye sted."

Rikke Kursch

